

ISKUŠENJA DEMOKRATIJE I STRATEGIJA EVROPSKE LEVICE S OSVRTOM NA SRBIJU

Fondacija Centar za demokratiju je u saradnji sa Fridrih Ebert Fondacijom organizovala debatu „Iskušenja demokratije i strategija evropske levice s osvrtom na Srbiju“ na kojoj su se okupili narodni poslanici, predstavnici organizacija civilnog društva i akademske zajednice. Gost debate bio je prof. dr Andreas Gros, predsednik Poslaničke Socijaldemokratske grupe u Parlamentarnoj skupštini Saveta Evrope. Debata je održana 15. oktobra u prostorijama Narodne banke Srbije.

Prvi problem savremenih demokratija jeste taj što svi pokušavaju da se predstave kao demokrate. Svaki sistem i pojedinac svoje stavove i dela prikazuje kao deo demokratskih vrednosti i praksi u nastojanju da se što više udalji od negativnih ideja koje su u istoriji doživle poraz. Na ovaj način gubi se jasna linija razdvajanja prijatelja demokratije i onih koji manjkavosti demokratskog poretka koriste za ostvarivanje ličnih ambicija. „Sve zemlje imaju demokratske ustave, sve to spolja izgleda sjajno. Ako se malo pogleda stvarnost, onda

» *Sve zemlje imaju demokratske ustave, sve to spolja izgleda sjajno. Ako se malo pogleda stvarnost, onda imamo onu pojavu da je susret sa stvarnošću trauma za duh. Koji god poredak danas u svetu uzmemo, on je demokratski defektan.*

imamo onu pojavu da je susret sa stvarnošću trauma za duh. Koji god poredak danas u svetu uzmemo, on je demokratski defektan. Iz prostog razloga što je ispario sadržaj vrednosni demokratije i glavne alatke sa kojima se ona borila” – rekao je prof. dr Dragoljub Mićunović.

Odnos demokratije i savremene ekonomije

Takođe, na početku debate postavljeno je i sledeće izuzetno važno pitanje - ko su akteri koji danas mogu da se uključe u revitalizovanje demokratije? Potrošačko društvo nametnulo je određene prakse koje su veliki deo društva odvele u apatiju i političku apstinenciju. Bez sposobnih i delatnih aktera, demokratija kao sistem ostaje prazna ljuštura, forma čiji sadržaj ne donosi željene rezultate. "Problem je kako spasiti demokratiju i šta su danas neke osnovne vrednosti i osnovni pojmovi? Ako očistimo politiku od ideologije, a misleći time da se bilo kakav politički diskurs očisti od svih vrednosti, onda imamo veliki problem, jer građane pretvaramo u isključivo privatne osobe koje se nalaze na slobodnom tržištu i koje su potrošači. Time je doveden u pitanje sam pojam politike, koje nema bez građanina" – istakao je prof. dr Dragoljub Mićunović.

» *Više nemamo ravnotežu između podsistema društva, ekonomije, politike, institucija i vrednosnog sistema, nego ekonomija je postala glavna vladarka i depolitizovala politiku. To se odrazilo u političkim akterima tako što je praktično nestala levica.*

» *Ako očistimo politiku od ideologije, a misleći time da se bilo kakav politički diskurs očisti od svih vrednosti, onda imamo veliki problem, jer građane pretvaramo u isključivo privatne osobe koje se nalaze na slobodnom tržištu i koje su potrošači.*

Ekonomsko osvajanje političkog prostora dodatno onemogućava uspostavljanje pravednijeg društvenog sistema zasnovanog na demokratskim vrednostima slobode, jednakosti i bratstva. Neoliberalni koncept je svojom dominacijom u političkom polju razvlastio nosioce političkog autoriteta i nelegitimno preuzeo upravljanje društvom. To je dovelo u izuzetno loš položaj veliki broj građana, koji u borbi za egzistenciju odustaju od političke borbe za reformisanje i uspostavljanje pravednijeg društva. „Prema procenama u ovom trenutku oko 40-45% svih uposlenih u zapadno-evropskim privredama rade u kontekstu prekarijata. Prema procenama nemačkih analitičara do 2020. godine taj će trend poprimiti oko 55% celokupne radne snage. Oni u suštini nisu građani, već su više kao bezlični podanici koji ne učestvuju ni u kakvom procesu pregovaranja. To je jedan novi trend koji nam nameće krajnje ozbiljna pitanja" – naveo je prof. dr Miroslav Ružica.

Ovo razvlašćivanje politike od strane ekonomije se vidi i na primeru Grčke, gde različite nepolitičke elite donose odluke o suštinski političkim pitanjima iako nemaju nikakav legitimitet. Međunarodni kreditori okupljeni u različite interesne grupe odlučuju o sudbinama čitavih država. "Više nemamo ravnotežu između podsistema društva, ekonomije, politike, institucija i vrednosnog sistema, nego ekonomija je postala glavna vladarka i depolitizovala politiku. To se odrazilo u političkim akterima tako što je praktično nestala levica" – istakla je sociološkinja Vesna Pešić.

Kriza demokratije i funkcionisanje EU

Prof. Gross je svoje izlaganje postavio u kontekst pitanja da li je slučajno da se kriza Evrope i kriza demokratije događaju istovremeno? Čini se da danas ima mnogo više razjedinjavanja Evrope, nego njenog ujedinjenja. Osnovne vrednosti koje demokratija štiti, poput slobode, ugrožene su. Potrebno je osmisliti nove načine kako da se te vrednosti ponovo dominantno postave u

Jedan od važnih elemenata krize danas je da životne šanse postaju sve nejednakije, kako u okviru jedne zemlje tako i u okviru Evrope. Nema institucija koje nam omogućavaju da se nejednakost smanji i da se fer raspodela životnih šansi ponovo izgradi.

društvu. "Ideja demokratije je presudna ideja levice i to u smislu da sloboda ne treba biti privilegija. To je bila ideja Francuske revolucije. Krizu možemo savladati samo tako što ćemo zahteve koje se kriju iza demokratije i slobode sebi predočiti i videti zašto smo ispali iz tog okvira. Ako odgovorimo na to shvatićemo šta nedostaje Evropi i šta treba da se poboljša ili da se drugačije ustroji. Potrebna je jača Evropa, a ona neće biti moguća ako ostane nedemokratska ili postane još nedemokratskija." – naveo je prof. dr Andreas Gros.

Rekonstrukcija institucionalnog aranžmana u Evropi nužna je kako postojeće nejednakosti ne bi prerasle u nasilnu borbu različitih političkih aktera. Pravednija preraspodela životnih šansi je potrebna i ona se mora postići kroz institucije i demokratske procedure, koje trenutno ne obezbeđuju svim građanima suštinsku jednakost. „Jedan od važnih elemenata krize danas je da životne šanse postaju sve nejednakije, kako u okviru jedne zemlje tako i u okviru Evrope. Nema institucija koje nam omogućavaju da se nejednakost smanji i da se fer raspodela životnih šansi ponovo izgradi.“ – istakao je prof. dr Andreas Gros.

Izbeglička kriza koja je zahvatila Evropu predstavlja novi test na koji će odgovor biti moguće dati jedino ukoliko se navedene vrednosti na nivou EU ponovo učvrste i ukoliko sve zemlje članice EU prihvate da ovaj problem rešavaju solidarno. Takođe, ova kriza navodi EU da se reformiše kako bi od pasivnog posmatrača koji sanira posledice različitih događaja na međunarodnoj sceni postala akter međunarodnih odnosa koji preventivno i proaktivno deluje. "U trouglu vrednosti, ciljevi i funkcionalnost EU, tražiće se prostor za dalji preobražaj i biće potrebno u svemu tome i dobrovoljno odustajanje od dela suvereniteta država članica EU. To će biti mnogo lakše ukoliko intelektualci i političari budu predočili koji su to benefiti za sve koji budu uključeni na taj način u taj proces" – rekao je Zoran Lutovac.

Perspektive demokratije

U prethodnih 200 godina demokratija se razvijala, a tehnološki napredak danas pruža nezamislive mogućnosti. Uključivanje građana u procese donošenja odluka lakše je nego ikada u pre. Obrazovanje građana takođe ja na neuporedivo višem nivou nego u periodu uspostavljanja prvih demokratskih društava kada je mali broj ljudi bio uopšte pismen. Međutim, sve ove prednosti donele su i nove opasnosti, jer je manipulacija postala izuzetno zastupljena u političkom životu, a populizam koji ne nudi nikakva konkretna rešenja već podilazi masama ne donosi prosperitet u živote građana. "Ljudi mogu danas da se informišu na takav način kakav je bio utopijski pre sto godina, ali taj potencijal mora da se iskoristi. Fina štelovanja demokratije kod kuće su nužna, ne da se ljudima omogući da svake četiri godine glasaju, već da se proširi na drugi način ta demokratija. (antrfile) Danas je moguće da se Evropa sa 500 miliona stanovnika uredi na demokratičniji način nego Francuska pre 200 godina" – rekao je prof. dr Andreas Gros.

Na kraju je istaknuto da je neophodno demokratiju i nov institucionalni aranžman uspostaviti na nadnacionalnom nivou. Ako je ekonomija prerasla nacionalne države, onda i demokratija da bi održala korak mora da

” Ljudi mogu danas da se informišu na takav način kakav je bio utopijski pre sto godina, ali taj potencijal mora da se iskoristi. Fina štelovanja demokratije kod kuće su nužna, ne da se ljudima omogući da svake četiri godine glasaju, već da se proširi na drugi način ta demokratija.

se uspostavi makar na nivou EU. "Ako sloboda znači da imamo priliku da utičemo na osnove života, na okvire života, to znači da demokratija i na tom nivou mora da se uspostavi, gde bogatstvo društva se stvara i to danas više nije nacionalna država. (...) Ako se EU ne bude revolucionizovala u svojoj formi, onda ću reći nešto jako zlobno, zaboravite na pristupanje, jer integraciona snaga raznolikosti je itekako iscrpljena autoritarnim sistemom. Integracija raznolikosti znači sistem koji 40 država može da integriše, a ne samo 28, i on mora da bude drugačiji nego što danas postoji" – zaključio je prof. dr Andreas Gros.

Celokupan transkript debate možete naći na sledećem linku:

http://politickiforum.org/index.php?vrsta=tribina&kategorija=&tekst=84&naredba=prikaz&br_stranice=#1766

Fondacija Centar za demokratiju nastaviće sa organizacijom debata kroz projekat Demokratski politički forum u cilju okupljanja i povezivanja što većeg broja aktera zainteresovanih za unapređivanje demokratije, položaja građana i socijalne pravde u Srbiji.